

Риск и конфликти при управлението на проекти

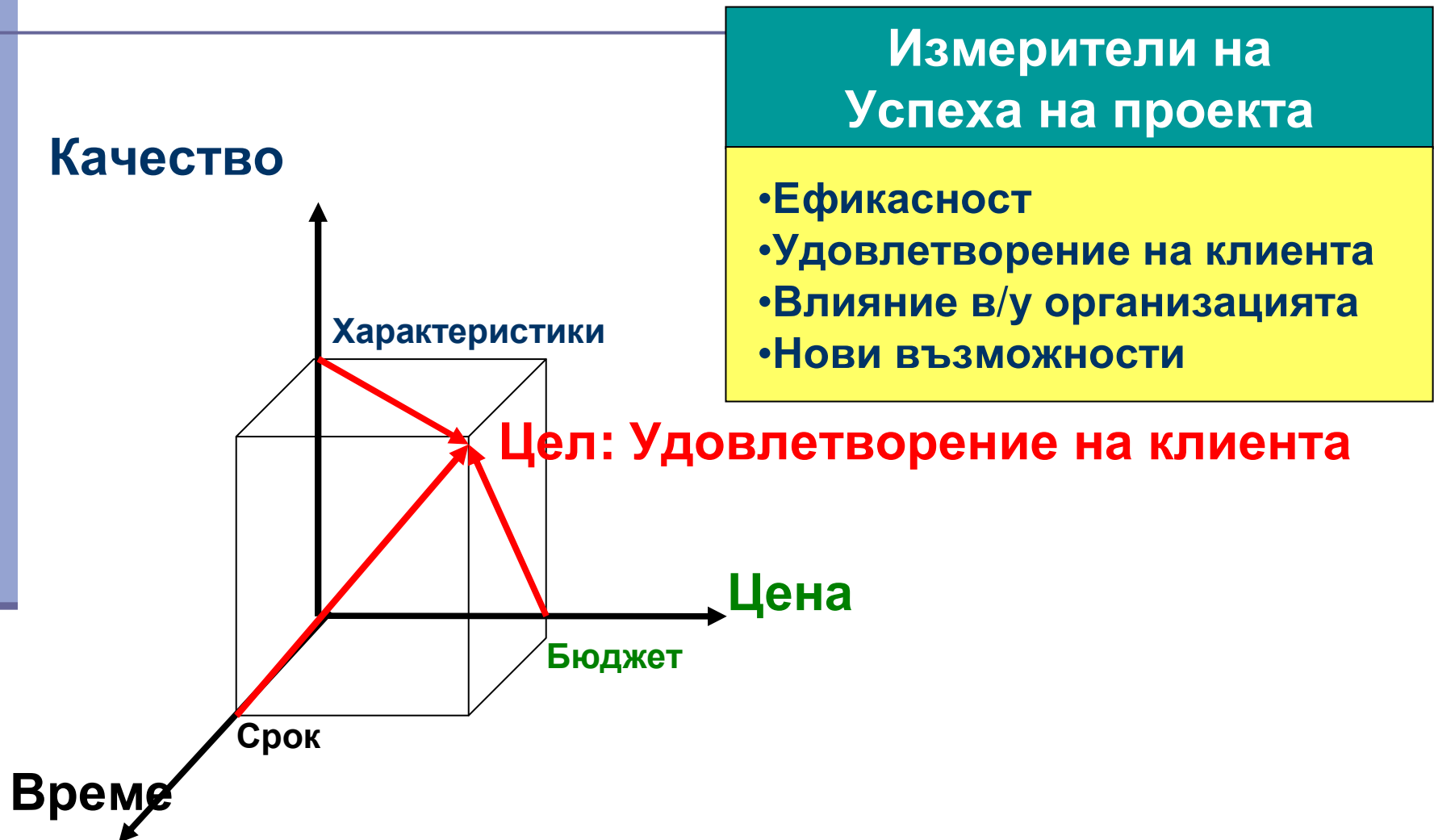
Лекция 4

Курс “Управление на проекти ”

Риск и несигурност

- В проекта винаги има определена степен на несигурност, защото той произвежда уникален продукт или услуга.
  - **Несигурност:** липса на достатъчно информация, знание или разбиране по отношение на изхода на действията, задачите или събитията по време на изпълнението му.
  - **Риск:** оценка на количеството съществуваща несигурност. Рискът се отнася до възможността да се оцени даден резултат с възможно най-висока сигурност. Ако рискът се осъществи, той може да има както позитивен, така и негативен ефект върху резултата от проекта. Рискът има причина и ако се осъществи, има и следствие.
- Пример:
  - Причина за риска: Необходимост от разрешение за работа или използването на ограничени ресурси в проекта.
  - Идентифициран риск: Разрешението за работа може да се забави или ресурсите да не стигнат за изпълнение на задачата.
  - Следствие: Ако рискът се осъществи, следствието е увеличени разходи по проекта, нов план или неизпълнение на задачите

Цели на проекта

Видове риск

- Риск на проекта/ Бизнес риск
- Вътрешен/Външен риск
- Дейности и области, където може да се появят рискове

Рискове в ИТ и софтуерните приложения

■ Причини :

- Проблеми с ресурсното осигуряване
- Нереалистични графици и бюджет
- Неправилно дефинирана функционалност
- Грешен потребителски интерфейс
- Погрешна архитектура и техническо решение
- Постоянни промени в обхвата
- Несъвместими външни компоненти
- Проблеми с външните изпълнители
- Проблеми с производителността на системите
- Проблеми с изпълнението на приложенията.

Оценка на риска

- Оценяване на риска
  - Определя се риска и степента на несигурност.
  - Зависимост между риск и ползи, когато избираме конкретен проект.
  - Рискът спрямо жизнения цикъл на проекта.

Етапи при оценка на риска

- **Идентификация на риска.** Определя се какви са основните източници на риск (причините за риск), вкл. специфични потенциални проблеми и рискови събития.
- **Анализ на риска.** Извършва се количествен и качествен анализ на влиянието на риска, ако той се осъществи.
  - **Качествен анализ:** Категоризира се рискът в определени категории (ранг) и се определя индекс на риска.
  - **Количествен анализ:** Дава се количествена оценка на последиците от осъществяването на риска.
- **Приоритизация на риска.** На базата на анализа на риска се определя:
  - Кои рискове са с най-важен приоритет за успеха на проекта.
  - Кои рискове ще се окажат най-голяма заплаха за резултатите на проекта.
  - Приоритизацията се извършва на базата на оценката на тяхното въздействие и вероятността тези рискове да се осъществят.
- **Резултат от оценката на риска:** Приоритетен лист от оценените рискове и съответно тяхната оценка.

Качествен анализ на риска

- Качественият анализ се използва, за да се категоризират и приоритизират идентифицираните рискове на базата на субективни критерии.
- Категориите на идентифицираните рискове изразяват очакваното влияние на риска върху проекта и могат да бъдат:
  - много нисък риск, нисък риск, среден риск, висок риск и много висок риск.
- Влиянието на всеки риск се изразява в две дименсии:
  - Вероятността (P) се изразява чрез число: 0, 0,2, 0,6, 0,8
  - Въздействието (ефекта) на риска, може също да се изрази с число (например: много ниско = 0,1, ниско = 0,2, средно = 0,3, високо = 0,4 и много високо = 0,5), за да може двете числа да се умножат и да се получи индексът на всеки риск ($P \times 1$).
- Според своя индекс всеки риск се може да се категоризира и приоритизира, като рисковете с най-висок резултат имат и най-силно влияние върху проекта. Върху тях трябва да се фокусират контролът и управлението на риска в проекта.
- Индексите на рисковете и тяхната категория е препоръчително да се оценяват при стартиране на всяка фаза или при нова информация за съответния риск.

Оценка на индекс на риска

Номер на риск	Име на риск	Вероятност (P)	Въздействие (I)	Индекс на риска (P*I)	Категория или ранг
1	Липса на захранване (токов удар)	0,2	0,2	0,04	V
2	Напуска разработчик	0,4	0,3	0,12	II
3	Промяна на обхвата	0,5	0,5	0,25	I
4	Закъснение на доставката на хардуер	0,8	0,1	0,08	IV
5	Преместване на офиса на проекта	0,2	0,5	0,10	III

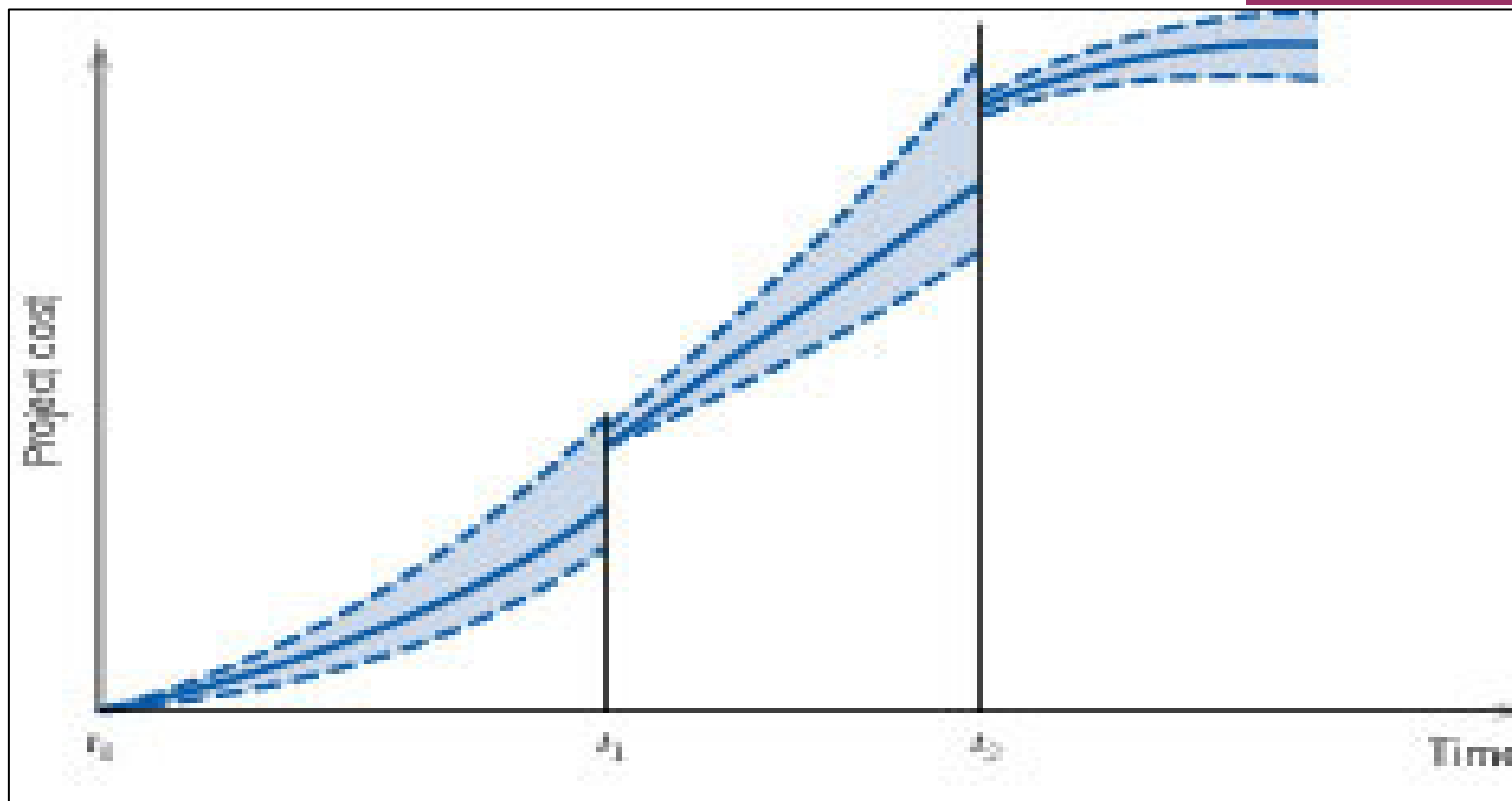
Количествен анализ на риска

- По време на количествения анализ на риска се изчислява вероятността и въздействието на категоризираните рискове в пари или време.
- За количествена оценка на риска се използват различни методи и техники: анализ „Монте Карло“, Дърво на решенията или експертни оценки.
- Количествено рискът може да се изрази като функция на 3 елемента:
  - Вероятността за осъществяване (h)
  - Вероятността, че осъществяването на риска ще доведе до загуба (a)
  - Най-лошата загуба, свързана с риска (1)

$$\text{Риск (r)} = P(h) * P(a) * 1$$

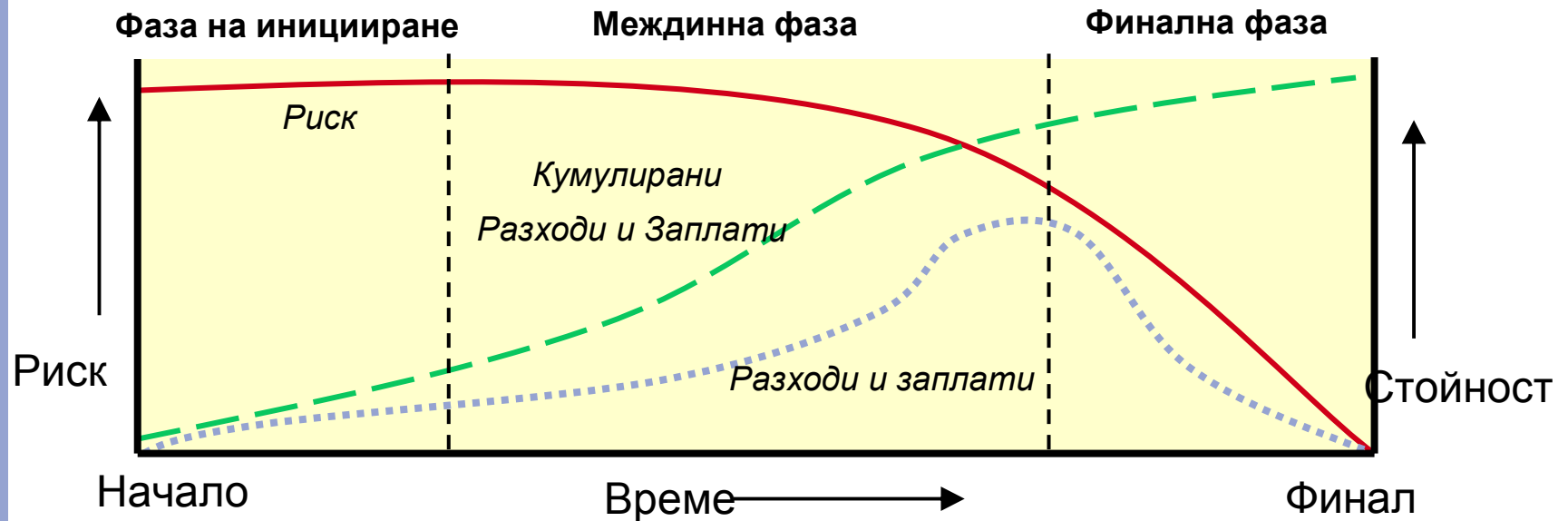
- Управлението на риска е насочено към редуциране на поне един от тези 3 елемента, като най-често се оценява възможната загуба от осъществяване на риска на базата на предишен опит и експертна оценка в пари, *дни, ресурси или неизпълнение на процент от обхвата.

Рискът в зависимост от проектния жизнен цикъл

Рискът намалява, колкото повече проектът се финализира

Срок на проекта

Успешните проекти имат резултати:

- По време на проекта
- В края на проекта
- След края на проекта

Измерване на риска

- Оценяване на риска
- Оценяване на възможните изходни ситуации
- Определяне на рисковите ситуации с гарантиран изход
- Усложнения:
  - Възможности и заплахи
  - Един риск може да има множество ефекти
  - Възможност за едно, заплаха за друго
  - Грешна преценка за точност и надеждност

Различните участници и риска

Екип

Ръководител
на проекта

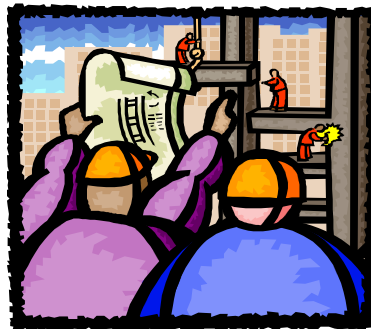
Клиент

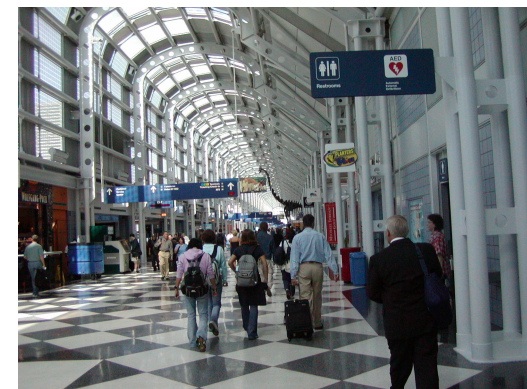
Спонсор

Изпълняваща
организация

Публика

Отношение спрямо риска

Приемане на риска

- Нараства избора на решения
- Приема се по-високо ниво на риск
- Стратегии с висока възвръщаемост
- Иновативност, силен потенциал за развитие

Отричане на риска

- Ограничен избор на решения
- Рисковите алтернативи се елиминират
- Миналите стратегии имат повече влияние
- Сигурност, консервативност разумно, най-вероятно
- Отбранително, мин. Слабостите, заплахите, несигурността

Управление и контрол на риска

- Управлението и контрола на риска включва следните процеси:
  - Планиране на управлението на риска - за всеки риск да се разработят подход и процедура за неговото решение според нивото на управление на риска.
  - Решение на риска - изпълнение на решение на риска според планирания начин на решение.
  - Мониторинг на риска - мониторинг на остатъчни рискове (рискове, появили се след решение на основния риск), идентификация на нови рискове, изпълнение на решения на рискове, оценка на ефективността на решенията за целия проект.

Нива на управление на риска

- **Управление на кризи:** дефиниране на риска, но реакция на риска едва след неговото осъществяване (гасене на пожар).
- **Справяне с проблема:** дефиниране и реакция едва след неговото проявление.
- **Смекчаване на ефекта:** планиране на риска за осигуряване на ресурси, ако той се осъществи, но не се елиминира причината за риска.
- **Превенция:** планират се рисковете и се осъществяват действия за тяхното елиминирание, преди да станат проблеми за проекта.
- **Елиминация на причините за риска:** идентифицират се причините и се планират действия за тяхната елиминация

Методи за решение на риска

- **Избягване** (Avoidance)- елиминира се възможността за излагане на този риск (например: отлагане на тестове с цел да се подобри комуникационната среда).
- **Трансфер** (Transfer) - -трансфериране на риска от една фаза от жизнения цикъл на системата към друга фаза (например: от анализ към дизайн).
- **Приемане** (Assumption) - рискът се знае и приема, но не се извършва конкретно действие за минимизиране на неговия ефект или вероятността му за осъществяване.
- **Превенция** (Prevention) - извършват се определени действия за намаляване на вероятността за осъществяване на риска и превръщането му в проблем.
- **Смекчаване на ефекта** (Mitigation) - изпълняват се действия по намаляване на ефекта от евентуалното осъществяване на риска (например: подготовка на допълнителни ресурси, осигуряване на допълнително оборудване или средства. Може да доведе до преразход на финансови ресурси, ако рискът не се осъществи.
- **Планиране на решаването на проблеми** (Contingency planning) -планиране на действия, които да се извършат, когато потенциалният риск се прояви и стане проблем. Най-често това е свързано и с планирането на определен финансов резерв и допълнително време в плана на проекта. Планирането се извършва предварително, за да се координират действията при проявата на риска. Извършва се само за рискове от най-висока категория и приоритет.
- **Елиминация** - елиминира причината за риска.

Риск и взимане на решения

- Какво може да се превърне в проблем?
- Какви са причините и какъв е възможният ефект?
- Каква е вероятността рискът да стане проблем?
- Какво може да се направи, за да се предотврати проблемът?
- Как ще се разбере, че нещо се е превърнало в проблем?
- Какво ще се направи, за да се възстанови нормалният ход на проекта?
- Какви алтернативи съществуват за решение на риска? Дали алтернативите не пораждат нови рискове? Ако да, тези рискове по-приемливи ли са?

Планиране на решенията (Contingency planning)

За да се планират адекватно решенията на проблемите, предизвикани при осъществяването на рисковете, идентифицирани в проекта, е необходимо да се извършат следните действия:

- Бизнес анализ за дефиниция на основните процеси и структура на организацията (функционална, йерархична).
- Анализ на риска с цел да се установят вероятността и ефектът от риска, ако той се осъществи.
- Създаване на алтернативни варианти и мерки за избягване или минимизация на проблемите.
- Създаване на стратегия за работа при осъществяване на неизбежни рискове или на познати рискове.
- Създаване на индивидуални планове и задачи за справяне с рисковете и проблемите за всеки участник в екипа.
- Планиране и създаване на резерви в проекта:
  - Резерв на управлението на проекта (Management Reserve). Той е предназначен за всички видове рискове, които са непознати (Unknown) и не могат да се планират и оценят. Обикновено този резерв се изчислява като процент от разходите на проекта и не се включва в плана на проекта.
  - Специален бюджет и време, включени в плана на проекта и предназначен за решаване на проблеми (Contingency Budget), за всички видове рискове, които са познати (Known risks)

Договаряне на проект

Проект

- **Нужди**
- **Описание продукт/услуга**
- **Условия**
- **Допускания**

- Формален старт на проекта
- Документ, договор, писмо за одобрение

Управление на конфликти

Подходи за решаване на конфликти:

- **Решаване на проблема** (Problem Solving). Конфликтът се адресира директно, като се търси решение на проблема чрез изказването на различни мнения и обсъждането на алтернативи. Стъпките при решаването на проблема са:
  - дефиниране на причината на конфликта;
  - анализ на проблема;
  - идентификация на алтернативни решения;
  - избор на решение;
  - прилагане на решението;
  - контрол на прилагането на решението.
- **Проблем**: предполага конфронтация на различни идеи и начини на решение
- **Фокус върху желанието** на всички да постигнат оптималното и адекватно решение. Изисква времето и усилията на целия екип и се прилага, когато се търси трайно решаване на сериозен и комплексен проблем.

Управление на конфликти

- **Компромис** (Compromizing): всеки участник в конфликта отстъпва в нещо в замяна на друго, за да се намери компромисен вариант на решение.
  - Проблем: никой не печели или не губи, но всички са малко или много разочаровани.
  - Прилага се за бързо решение на комплексни проблеми.
- **Избягване на конфликти** (Avoidance/Withdrawal): Избягва се или се игнорира конфликтът или се отлага решението на проблема.
  - Цел: печелене на време или при неясни обстоятелства за възникване на конфликт.
  - Не се препоръчва при конфликти от ежедневното управление на проекта, когато е необходимо бързо и ефикасно решение.

Управление на конфликти

- **Изглаждане на конфликти** (Smoothing): Стремех да се загладят разликите и да се фокусира върху общите неща при решаване на конфликта, без да се влиза в конфронтация на различни идеи и алтернативи.
  - Подходящ за постигане на решения по общи цели или кратковременно решаване на конфликти.
  - Практически забавя цялостното решение на конфликта, защото не се занимава с причините на проблема и конфликтът може да се появи отново.
- **Налагане на решение** (Forcing). Един от участниците налага своето решение на другите на базата на своите знания или роля в проекта.
  - Ефективен в извънредни или внезапни ситуации, когато времето е кратко или когато не съществува обща основа за взимане на решение
  - Риск: конфликтът може да се появи отново, защото решението е наложено със сила.

Правила за превенция на конфликти

- Информиране на екипа и на заинтересованите лица:
  - относно целите и задачите на проекта;
  - накъде върви проектът и какъв е неговият прогрес и статус;
  - какви са основните решения, влияещи съществено върху работата на проекта;
  - какви промени се предвиждат в проекта.
- Поставяне на изпълними и ясни задачи на екипа, без припокриване на отговорности и прехвърляне на задължения.
- Използване на система за мотивация на екипа

Източници на конфликти

Връзка между източниците на конфликт, фазите от жизнения цикъл и тежестта на съответния източник
6 – най-малка тежест

Източници на конфликт	Фази на жизнения цикъл на проекта				Критични източници
	Инициализация	Планиране	Изпълнение и контрол	Приключване	
Приоритети на проекта	1	1	6	6	да
Административни процедури	2	5	5	4	
План-график	3	2	1	1	да
Технологични проблеми	5	6	3	5	да
Човешки ресурси	4	3	2	3	да
Персонални различия	6	4	4	2	

Въпроси?

За контакти:
elis@fmi.uni-sofia.bg